

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm V. Et si.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

CAPITVLVM IV.

Cùm ab vno.

PARAPHRASIS.

Si vnus Judicum, aut arbitratorum præsentibus aliis iudicibus, aut arbitratoribus sententiam scriptam recitet, perinde censeatur, ac si ab omnibus simul recitata esset, sed necesse est, vt, qui sententiam recitat, vtatur verbo numero plurali, Nos Iudices, Nos Arbitri ita pronuntiamus, ita statuimus; licet secus sit in electione Prælati, siue per compromissum, siue per scrutinium fiat, ea enim (vt appareat esse vnicam & communem toti Capitulo) ab vno, vice omnium, id est, quasi vno Capituli ore, numero singulari proferri debet.

SUMMARIVM.

1. Duo ex tribus iudicibus, vno absente, iudicare non possunt: qui si adsit & contra sentiat, statur duorum sententiâ.
2. Ex pluribus iudicibus vel arbitratoribus sufficit, si vnus (aliis præsentibus & mandantibus) sententiam proferat, per verba tamen numeri pluralis.
3. In electionibus autem, promulgatio earum fieri potest per verbum numeri singularis, ob diuersam in iis rationem.

Adverte quod sermo sit de Iudicibus delegatis, qui in hoc arbitratoribus comparantur, quod omnes iudicare iussi sunt, *l. Sicut. 18. ff. de arbitr. l. 39. ff. de re iudicat.* Duo ex tribus Iudicibus vno absente iudicare non possunt, quippe omnes iudicare iussi sunt, sed si adsit & contra sentiat, statur duorum sententiâ. Consentit Authent. *vt Iudices non expectent, collatione g. iuncta gl. verb. sententia.*

2 Exinde dubitatio orta fuit, num omnes, aut saltem pars maior, videlicet duo ex tribus concordantes, sententiam, & quidem ex scripto proferre debeant, an verò sufficiat si vnus eorum proferat. Ad hanc dubitationem respondet Pontifex, si vnus, vel plures, qui concordant, præsentibus sint & mandent

(vel saltem consentiant ac velint) vt vnus sententiam proferat, perinde esse ac si omnes proferant. *arg. l. 1. C. de errore advocator. vbi habetur: quæ Advocatus parte præsentibus profert, quod ab ipsa parte proferri videntur.* Veruntamen vt appareat clarè sententiam, quam profert, non suam solius esse sed omnium, aut saltem maioris partis, quæ sufficere debet, idè necesse est vt numero plurali vtatur.

Excipi debet nisi sint delegati Principis, quibus subdelegare concessum est, tunc enim vnus alteri Collegæ vices suas in pronuntiando committere potest, ita vt duplici iure sententiam proferat, videlicet vt delegatus, & vt subdelegatus, atque idcirco numero singulari vti possit, seu præsens sit is, seu absens, qui subdelegauit. Ita *gl. hic. verb. oportet. Ancharan. col. 1. Franc. n. 2.*

Porro in electionibus diuersa ratio est, si quidem electio communis seu Capitularis sit nomine vnus corporis, Collegij, seu Capituli, quod saltem per maiorem partem eius representatur, iuxta *l. Quod maior. 19. ff. ad municipalem*, & idè ab vno fieri ac promulgari potest nomine eiusdem Capituli seu corporis per verbum numeri singularis. Ego meo & aliorum mihi consentientium nomine eligo Henricum, iuxta *cap. Sicut. 21. de elect. in 6.* At verò sententia à Iudicibus delegatis profertur non vt à Collegio, sed vt à singulis, prout docui *in cit. c. Sicut. in fine.*

CAPITVLVM V.

Et si.

PARAPHRASIS.

Sententia definitiua postquam scripta est ab ipso Iudice, non ab alio ex scripto recitari debet, alioquin non meretur nomen sententiæ, neque ab ea appellare opus est. Veruntamen Episcopo propter dignitatis suæ prerogatiuam honoris amplioris causa permittitur, vt sententiam à se ferendam, more personarum illustrium, per alium iubeat recitari. Vtteriùs si Iudex senten-

sententiam scriptam partibus tradit, & non coram ipsis recitari faciat; Item si Iudice non sedente, sed stante sententia proferatur, irrita est.

S Y M M A R I U M.

1. Sententia definitiva scribi, & ex scripto recitari seu proferri coram litigantibus debet.
2. Et hoc servandum etiam in arbitratorum pronuntiatione seu laudo.
3. Afferuntur aliquot exceptiones.
4. Iudex per seipsum, non per alium sententiam proferre debet.
5. Limitatur predicta doctrina.
6. Iudices sedendo iudicare debent, non stando aut exendo, alias sententia nulla est.

Et hoc non tantum intelligitur de sententia definitiva, sed etiam de cognitione causa.

- NOT. I.** Sententia Iudicis scribi debet, & ex scripto recitari seu proferri coram litigantibus, l. 2. & 3. C. de sententiis ex periculo recitandis; idemque dicendum de arbitratorum pronuntiatione seu laudo, iuxta l. 1. Cod. eod. tit. Arbitri nulla sententia est, quam scriptam edidit litigatoribus, si non ipse recitavit. Intelligitur autem hoc de sententia definitiva non interlocutoria, hoc enim sine scripto referri potest, sed tunc à Notario redigenda est in scriptum, siue in acta processus, sicut Dominicus hic notat, col. 2.
- 3** Excipitur 1. Nisi sint causæ parvi momenti, præfertim inter personas viles, quæ breviter expediri solent, ac debent. *Authen. nisi breves. Cod. eod. tit.* Veruntamen non idèd quia causa summarie, & sine figura iudicii cognosci potest, v. g. Matrimonialis, aut beneficiæ, *Clement. dispendiosam. de iudiciis*, sententia non ex scripto proferri potest, ut constat ex *Clement. sapè. §. sententia, iuncta gloss. verb. in scriptis De verborum signif.*
- Excipitur 2. Quòd Episcopus inter Clericos suos in causa civili iudicans, sententiam sine scriptura ferre possit. *cap. Si quis cum Clerico. 45. c. 11. q. 1.* Id verò intelligunt aliqui locum duntaxat habere in causis minoribus, uti videre est apud *Anchar. hic*,

Excipitur 3. Quòd in causa notoria Iudex sententiam ferre possit absque scripto, sicuti hic *Franc. notat n. 6. limit. ult.* propterea, quòd in notoriis ordo & solennitas juris non requirantur. *cap. Ad nostram. 21. de iur. iur.*

Excipitur 4. Quòd sententia interlocutoria seu super incidente causa, verbo proferri possit à Iudice, *arg. l. 8. C. de sententia ex periculo*, ubi dicitur: quòd sententiæ definitivæ ex scriptura recitari debent, ergo per sensum contrarium aliter sentiendum de interlocutoriis.

Excipitur 5. Quòd Princeps supremus cum eiusmodi solennitatibus juris positivi, adstrictus non sit, quin sententiam absque scripto ferre possit. *vti gl. hic monet. verb. illustrium.*

Not. II. Iudex sententiam per seipsum, non per alium recitare debet, sicuti etiam habetur in l. 23. C. de sententiis. ex periculo.

Excip. 1. Quòd Iudices illustres, seu in dignitate eccellente constituti per alium, cui id demandarunt, sententiam partibus ex scripto intimare possint. *cit. l. 2.*

Excip. 2. Quòd idem Episcopis concessum sit, uti in hoc c. habetur, ij enim propter dignitatis prærogativam illustribus personis æquiparantur, sicuti docet *Ancharan. hic colum. 2. Archidiacon. in c. statutis. c. 2. q. 1.*

Excipitur 3. Quòd consuetudine introduci possit, ut Iudice præsentente ac mandante, sententia ab alio ex scriptura proferatur, prout hic Dominicus docet *colum. 2. Franc. n. 6.* ubi ait: quòd eiusmodi solennitates per consuetudinem tolli possint. *arg. cap. ultimi de consuetudine.*

Excipit 4. Hic Francus, quòd conservatores recitationem sententiæ alteri mandare possint. *cap. ult. §. vices. de officio delegati in 6.* Item inquisitores hæreticæ pravitatis. *c. Ut commissi. 12. de heret. in 6.* Veruntamen his locis sermo est de actu jurisdictionali, seu parte jurisdictionis delegata, sicuti *gl. admonet. incit. §. vices.* At verò recitatio ex scriptura, præsentente Iudice, nudum ministerium est, quòd Iudex per alterum, tanquam per organum suum, exhibet.

Not.

6 Notand. III. Iudices sedendo iudicare debent, non stando, aut eundo, alioquin irrita est sententia, & addit *gl. hic. verb. Sedendo*, id non tantum de sententia definitiua accipiendum esse, sed etiam de cognitione

causæ, ut colligitur ex *authens. ut ab illustribus. §. Sancimus. coll. 5. & auth. de Iudicibus. §. Sedendo. coll. 6. l. 2. §. dies. ff. quis ordo in possessionibus seruetur.*

TITVLVS XXVIII. DE ACCVSATIONIBVS RECVSATIONIBVS ET RELATIONIBVS.

Postquam de Iudicis sententia, eiusque affectu & executione actum est, subiungitur de appellationibus, quia appellatio est remedium contra sententiam, per quod effectus eius suspenditur & impeditur, sed quia cum appellatione conueniunt Iudicis recusatio & relatio causæ ad superiorem, cum etiam per has jurisdictionis Iudicis suspendatur, ideo sub eodem titulo de his tribus agitur.

SUMMARIUM.

1. Appellare est ad Maiorem seu superiorem tanquam iudicem prouocare.
2. Appellatio est duplex judicialis, & extrajudicialis. Quid utraque?
3. Recusatio, est declinatio Iudicis & jurisdictionis eius, eò quòd ex causa verisimili suspectus sit.
Debet ea fieri intra dies viginti, post libellum oblatum, ante litem contestationem; nisi post eam causa suspicionis de nouo emergat, aut cognoscatur.
4. Relatio est Iudicis in causa de jure dubitantis ad Principem missa consultatio. Modus quo fieri ea debeat.
5. Jurisdictio interea huius Iudicis quiescit, dum Princeps, vel eius successor responsum dederit.

1 Appellare aliud non est quam ad maiorem seu superiorem tanquam iudicem prouocare, Duplex est appellatio, judicialis

& extrajudicialis; judicialis appellatio definiti potest ex *Hofstiens. in Summ. hoc tit. n. 1.* jurisdictionis prioris Iudicis per inuocationem superioris rite factam suspensio.

2 Diuiditur in appellationem à sententia definitiua & appellationem à sententia interlocutoria seu quæstionis incidentis, de qua sermo est in *l. 2. ff. de appell.*

Extra judicialis autem appellatio, est prouocatio ad superiorem ob extrajudicialia grauamen quod ab inferiore inferitur, aut probabiliter inferendum timetur. Videri potest *Abb. in Rubr. huius tit. n. 1. & seqq.*

3 Recusatio est declinatio Iudicis & jurisdictionis eius, eò quòd ex causa verisimili suspectus sit *l. Apertissimi. 16. c. de iudicis. c. causam. 17. c. suspicionis. 39. de off. delegati. & d. xi de ea in D. de Iudice ordinario concl. 37. & sequentibus.* Debet autem Iudicis recusatio hæc intra dies 20. post libellum oblatum ante litem contestationem proponi *auth. offeratur. C. de litem contestatione.* nisi causa suspicionis post litem contestatam de nouo emergat, aut de nouo cognoscatur.

His casibus recusationi locus est, quia quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. *arg. l. de arate. 11. §. ex causa. ff. de interrogatorijs actionibus.* & notat *gl. in cit. l. apertissimi. verb. recusare.*

4 Relatio est Iudicis in causa de jure dubitantis ad principem missa consultatio. Dicitur de jure dubitantis; nam si de facto dubitet, ipsemet inquirere debet, non autem superiorem consulere *l. eum quem. 79. §. iudicibus.*